

БОРОВИНИЋИ

ВЛАСТЕОСКА ПОРОДИЦА ИЗ ИСТОЧНЕ БОСНЕ

Боровинићи спадају у групу оних босанских властеоских породица које се у историјским изворима јављају тек у XV веку. У овом раду покушаћемо да прикажемо, на основу досадашње литературе и објављених извора, улогу и значај ове породице, односно појединих њених чланова у времену и на простору у којем су живели и делали.

Властеоска породица Боровинић потицала је из источне Босне, са територије која је позната као Земља Павловића. Подаци којима располажемо нису довољни да прецизно утврдимо нити где су се налазили поседи ове породице, нити њено порекло. Владислав Скорић је указао да назив села Боровинићи код Фоче подсећа на породицу кнеза Остоје и Тврдишава Боровинића и њиховог сродника кнеза Вукмира Боровинића који су били властелини породице Павловић.¹ На постојање овог села указује и Павао Анђелић,² док Марко Вего само констатује да су Боровинићи са подручја Земље Павловића из источне Босне.³ За разлику од њих, Хазим Шабановић

¹ В. Скорић, *Стара босанска властела у данашњој општинама*, Гласник Географског друштва 7-8 (1922), 130; Занимљиво је истаћи да управо у области Павловића постоје бројни случајеви подударња презимена средњовековних властеоских породица и имена насеља. Владимир Скорић је на основу тога сматрао да је могуће утврдити где су живеле поједине властеоске породице. Међутим, и сам је био свестан недостатака овог метода и тога да остаје сумња код многих случајева ко је коме дао име, породица селу или село породици. Ипак, на крају је закључио да где село и породица имају исто име да је у том селу или крају била и баштина те породице. *Истио*, 125-136.

² Р. Anđelić, *Originalni dijelovi dviju bosanskih povelja u falzifikatima Ivana Tomke Marnavića*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu (A) NS XXVI (1971), 358, nap. 56.

³ М. Vego, *Postanak srednjovjekovne bosanske države*, Sarajevo 1982, 81, 103.

без резерве тврди да Боровинићи потичу из истоименог села код Фоче.⁴ Пејо Ђошковић, иако сматра да се може прихватити да село Боровинић чува успомену на истоимену породицу, сматра да се само на основу тога не може тврдити да је ова област родни крај Твртка Боровинића, јер је назив села млађег настанка и одсликава каснију стварност. С обзиром на то да се Твртко у грађи често помиње уз Високо, сматра да је вероватније ту тражити његов родни завичај.⁵

По неким тумачењима Боровинићи су били рођаци Павловића. За Ђиру Трухелку, Сафвет-бега Башагића и Доминика Мандића Твртко Боровинић је био рођак и властелин Радослава Павловића.⁶ Павао Анђелић је најпре сматрао да има индиција да је кнез Твртко Боровинић припадао роду Павловића, да би касније написао да су Боровинићи припадали роду, односно братству Павловића, тј. да су им били рођаци.⁷ И за Хазима Шабановића су Боровинићи били рођаци Радослава Павловића.⁸ Разлог мишљењу да су Боровинићи рођаци Павловића вероватно треба тражити у повељи војводе Радослава од 7. априла 1423. године у којој је као сведок уписан кнезъ *встога боровиниць братъ мои*.⁹ Ово не треба нужно

⁴ Е. Ćelebi, *Putopis*, Sarajevo 1979, 472-473, нап. 51 (коментар Хазима Шабановића); По Доминику Мандићу село је добило име по породици. D. Mandić, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, Rim 1967, 337.

⁵ Р. Ćošković, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, *Croatica Christiana periodica* 37 (1996), 62-63; Пејо Ђошковић је указао и на могућност да успомену на Боровиниће чува и један тимар који се налазио у селу Селишту, за читање чијег назива је Аличић оставио две могућности – Боровић или Боровинић. *Истио*, 62, нап. 18; А. Aličić, *Popis bosanske vojske pred bitku na Mohaču 1526. godine*, *Prilozi za orijentalnu filologiju* XXV (1975), Sarajevo 1977, 183.

⁶ Ђ. Truhelka, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, Sarajevo 1911, 218; S. Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Zagreb 1931, 68; D. Mandić, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, 337.

⁷ Павлао Анђелић, *Originalni dijelovi dviju bosanskih povelja u falzifikatima Ivana Tomke Marnavića*, 358; П. Анђелић, *Barones Regni и државно вијеће средњовјековне Босне*, Прилози Института за историју у Сарајеву 11-12 (1975-1976), 40, нап. 49, 41, нап. 62; По Анђелићевом тумачењу, када се породица Јабланић-Раденовић-Павловић пробила међу великаше и заузела положај у самом врху босанског племства, „побочне” гране породице остале су у сенци огранка коме је припало старешинство, па су временом изједначаване са нижом властелом. Осим Боровинића у рођаке Павловића убраја и Владимириће и Мозолиће. П. Анђелић, *Barones Regni и државно вијеће средњовјековне Босне*, 40, нап. 49, 41, нап. 62.

⁸ Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

⁹ Иста одредница помиње се и уз имена кнежева Радосава Обрадовића, Радосава Владимирића, Твртка Михаиловића и Вукашина Мозолића; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма III*, Београд-Сремски Карловци 1929, 591.

да упути на сродство између Павловића и Боровинића, тим пре што се губило из вида да се у истој повељи као сведок јавља и кнез Тврдисав Боровинић, али се уз његово име одредница „брат мој” не наводи.¹⁰ За разлику од претходних мишљења, Марко Вего је, на основу претпоставке да су титуле *кнез босански* и *велики кнез босански*, које су забележене уз име Твртка Боровинића, носили рођаци владајуће босанске куће сматрао да су Боровинићи били рођаци Котроманића.¹¹

Први члан породице Боровинић који нам је познат је Боровина Вукашинић. Из његовог имена је изведено породично презиме, те га стога сматрамо њеним родоначелником.¹² О његовим прецима не знамо ништа – једино што можемо да претпоставимо јесте да му се отац звао Вукашин.¹³ До овог имена долазимо посредним путем, односно на основу чињенице да презимена у средњем веку нису била устаљена, већ су углавном давана по именима очева. Наравно ово се није доследно примењивало тако да име Боровининог оца треба прихватити с одређеном дозом резерве.

Колико је познато, у дубровачкој грађи постоји само један помен Боровине Вукашинића из 1403. године из којег сазнајемо да је био заробљен од стране Турака.¹⁴ Већина истраживача сматра да је био припадник босанског одреда који је под командом војводе Влатка Вуковића учествовао у Косовском боју 1389. године, где је заједно са делом властеле доспео у ропство.¹⁵ Другачије мишљење изнео је једино Пејо

¹⁰ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 61; Исти случај је и са Владимирићима. Док се уз име кнеза Радосава Владимирића помиње одредница *братъ мои*, она не стоји уз име кнеза Вукашина Владимирића који се такође јавља као сведок у истој повељи. Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма III*, 591; За Владимириће се поуздано зна да су били рођаци Павловића. Они су 19. маја 1463. године у Задру, где су се склонили испред Турака, покренули судску парницу у вези са неким дуговањима која војвода Петар Павловић није успео да наплати за живота. М. Ђунјић, *Bosna i Venecija (odnosi u XIV. i XV. stoljeću)*, Сарајево 1996, 318.

¹¹ М. Вего, *Postanak srednjovjekovne bosanske države*, 81, 103.

¹² М. Орбин, *Краљевство Словена*, Београд 1968, 349 (С. Ђирковић, *Коменшари и извори Мавра Орбина*).

¹³ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 57, 63.

¹⁴ М. Пуцић, *Своменци Србски I*, Београд 1858, IV; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, Paris 1899, 89.

¹⁵ М. Динић, *Занимљиве појединосци о Косовском боју*, Битка на Косову 1389. године, Београд 1989, 58-59; Ј. Лућић, *Dubrovnik i kosovska bitka u dokumentima i*

Ђошковић, по чијем тумачењу је Боровина Вукашинић заробљен за време једног од турских упада у Босну током последње деценије XIV века, највероватније почетком 1398. године.¹⁶

Краљ Твртко је већ почетком 1390. године покушавао да сазна шта се десило са босанском властелом која је била заробљена на Косову пољу. Средином фебруара месеца босански протовестијар Трипе Бућа дао је Фирентинцу Тадеју Јакобу 1000 дуката да пође у Турску да се распита о заробљеним босанским племићима и откупи их.¹⁷ Следећа акција о истом питању покренута је тек почетком XV века када се, после битке код Ангоре, прочуло да су властелини које су на Косову заробили Турци побегли у Цариград.¹⁸ Фебруара месеца 1403. године Дубровчани су издали налог Милошу Милишевићу да иде на млетачкој галији у Цариград, да се распита о поменутој властели и ако је могуће, да дође у додир са њима. На крају налога наведена су и имена најважније властеле међу којом се на првом месту налазило име Боровине Вукашинића.¹⁹ Изгледа да до извршења овога уговора није дошло, јер је сачувано писмо од априла месеца из којег се види

historiografiji, Historijski zbornik XLII (1) (1989), 92; Ђ. Тошић, *Босна и Турци од косовске до ангорске битке*, Зборник за историју Босне и Херцеговине 1 (1995), 87; Ђ. Тошић, *Родоначелник племена Косача – војвода Влашко Вуковић*, Српска проза данас, Косаче – оснивачи Херцеговине, Билећа, Гацко, Београд 2002, 249.

¹⁶ Пејо Ђошковић сматра да се реално упориште за ову тврдњу може наћи у дубровачкој инструкцији за Милоша Милишевића у којој се време несреће заробљене босанске властеле одређује прилошком одредницом „некад”, а не неким конкретним догађајем као и да такво мишљење не оспорава ни излагање Мавра Орбина о начину на који је краљ Остоја продао 1399. године Дубровнику приморје (о овоме видети даље). Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 60.

¹⁷ М. Динић, *Из Дубровачког архива III*, Београд 1967; 53; I. Voje, *Sitni prilozii za istoriju srednjovjekovne Bosne*, Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine XVI (1965), 277-278; Ђ. Тошић, *Tripe Buća, dubrovački trgovac i protovestijar bosanskog kralja Tvrtka I Kotromanića*, Godišnjak Društva istoričara Bosne i Hercegovine XX (1972-1973), 33.

¹⁸ У вези са овим проблемом сачувано је и неколико писама које су Дубровчани током марта месеца 1403. године упутили војводи Хрвоју, кнезу Мирку и браћи Златоносовић у којима обећавају да ће се заузети за њихове рођаке. Љ. Стојановић, *Спаре српске новеље и писма I/1*, 454, 481-482.

¹⁹ questi sono li principali baroni di Bosna per li quali te mandemo, Borovina Volcasinich, Michaz Millosevich, Vlagh Slatonosevich e Volcho, М. Пуцић, *Споменици Србски I*, Београд 1858, IV; Код Јопре: Borovina Vulcasinich, Michaze Millosevich, Vlighi Slatonosevich, Stipam Slatonosevich, Volcho..., N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 89 (Јорга ову мисију ставља у месец март); Чињевица да нису сачувана писма из којих бисмо видели ко се залагао за ослобођење Боровине Вукашинића, као и то да се у горе поменутом спису помиње на првом

да је дубровачка влада послала Франка Вицијановића да се распита о српској и босанској властели.²⁰ Он је из Цариграда донео два писма, али не знамо од кога ни каква им је била садржина. У пролеће 1404. године дубровачка влада је послала ова писма својим посланицима да их покажу краљу Остоји, који је такође био заинтересован за решење овог питања. Ово је уједно и последња вест о заробљеној босанској властели. Ниједан од њих не јавља се у каснијој архивској грађи.²¹

Истина, Боровина Вукашинић се помиње и у једном спису штампаном почетком XVII века у вези са догађајем у којем никако није могао да учествује. Реч је о делу Мавра Орбина који пише да је краљ Остоја 1399. године, на наговор Боровине Вукашиновића, Михајла Милашевића, Владислава, Стевана и Вука Златоносовића, људи који су били блиски дубровачком сенату, продао Дубровнику Приморје.²² Подударане наведених имена са списком властеле која је била заробљена на Косову тешко да може бити случајно. Претпостављамо да се Орбин, или аутор од којег је преузео овај податак, користио списком властеле коју су Дубровчани тражили 1403. године у Цариграду. Стога је потпуно јасно да се именована властела ни у ком случају не може довести у везу са продајом „нових земаља”.

Потомци Боровине Вукашинића јављају се у изворима релативно касно – тек крајем друге деценије XV века.

месту, по Пеју Ђошковићу не сугерише само да је он био угледан великаш већ упућује и на помисао да се за њега нису занимали само чланови породице већ и сам краљ, што би се могло довести у везу са каснијим односом Твртка Боровинића према краљевима Остоји и Стефану Остојићу. Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 59.

²⁰ М. Пуцић, *Споменици Србски I*, 48; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 89, нап. 4; Љ. Стојановић, *Споменици српске нове и писма II*, 484-485.

²¹ М. Динић, *Занимљиве појединосци о Косовском боју*, Битка на Косову 1389. године, Београд 1989, 58-59; I. Voje, *Sitni prilozi za istoriju srednjovjekovne Bosne*, 279.

²² Borovina Vucasinovich, Mihailo Milasceovich, Vuladislavo, Stefano, & Volko Slatonosovich. M. Orbin, *Il Regno de gli Slavi*, Pesaro 1601, 362, М. Орбин, *Краљевство Словена*, 155; Грегор Чремошник је сматрао да се не може проверити колико има истине у овој причи. G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399. i kralj Ostoja*, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu XL* (1928), 116; За Симу Ђирковића наведене личности „тешко да су могле имати икакве везе са уступањем сланског Приморја”, М. Орбин, *Краљевство Словена*, 349.

Разлози овоме могли су бити бројни, али чини нам се да је најпре у питању положај који је породица до тада заузимала у друштву средњовековне Босне. Наиме, Боровина Вукашинић, по нашем мишљењу, и поред околности да су га Дубровчани у већ поменутом спису поменули испред осталих великаша, није спадао у највиши круг властеле. Барем се такав утисак може стећи на основу извора којима располажемо.²³ Његови потомци се у изворима јављају у време када су односи у држави били знатно измењени у односу на време када је он делао. Крајем XIV и почетком XV века дошло је до промене односа снага у средњовековној босанској држави, која је практично била подељена на четири дела. Обласни господари су владали на својим територијама попут краљева, при чему су били принуђени да попут њих организују и свој двор и начин живота. Имали су своју племићку околину састављену од рођака и ниже властеле, што се може приметити и на примеру породице Павловић у чијим повељама се уочава разлика између властеле „од братства” и властеле „од слугу”. Попут банова и краљева, обласни господари се заклињу на повељама заједно са својом властелом коју наводе као сведоке. Последица формирања кругова властеле око обласних господара било је издизање у друштвеном рангу дотле веома скромних племића као и стварање новог племства које је регрутовано из круга сарадника обласних господара.²⁴

Најпознатији члан породице Боровинић из периода постојања средњовековне босанске државе био је Твртко. За разлику од осталих Боровинића, налазио се у служби босанских краљева.²⁵ У изворима се први пут јавља 1417. године

²³ Боровина Вукашинић је, по мишљењу Пеја Ђошковића, био један од најистакнутијих босанских великаша пре него што је доспео у турско заробљеништво. Овај догађај је, по истом истраживачу, највероватније пресудно утицао што се чланови његове породице нису укључили у обрачуне у покушају да повећају границе својих земаља и стекну статус обласних господара. Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 62-63.

²⁴ С. Ђирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, Београд 1964, 220.

²⁵ Боровинићи нису једина властеоска породица са територије Павловића чије чланове налазимо као сведоке и у краљевским повељама. Исти случај је и са породицама Владимирић и Мозолић. Ф. Miklosich, *Monumenta Serbica*, Viennae 1858, 440; П. Кајер, В. Вулетић-Вукасовић, *Листина Сјефана Томаша од 19. фебруара год. 1450*, Гласник Земаљског музеја у Сарајеву XVII (1905), 253-256, Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма II*, 561; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма II*, Београд – Сремски Карловци 1934, 120, 164.

као сведок са титулом кнеза на повељи краља Остоје браћи Вукачић.²⁶ На основу овог податка можемо да закључимо да је кнез Твртко у ово време наступао у име читаве своје куће пошто је на њега, вероватно као најстаријег и најистакнутијег појединца, прешло старешинство у породици.²⁷ Проблем који се поставља јесте како да протумачимо његов успон у друштвеној хијерархији и јављање у функцији сведока на владарској повељи, с обзиром на то да у тој улози не наилазимо на његове претке. Решење нам се чини крајње једноставним. Наиме, Твртко је био ожењен Катарином, кћерком Балшином, а унуком херцега Хрвоја Вукчића. Овај брак се у изворима први пут помиње 1423. године, али је до њега свакако дошло раније.²⁸ Женидба особом из тако угледне куће наводи нас на мисао да кнез Твртко није био особа без одређеног угледа, али истовремено сведочи и о опадању моћи и важности породице херцега Хрвоја.²⁹ Лета 1416. године Јелена, удовица херцега Хрвоја, удала се за босанског краља Остоју који је на тај начин, добивши већи део области покојног херцега, знатно проширио део Босне потчињен круни. Уколико је Твртко био ожењен Катарином пре издавања поменуте повеље, или је брак био већ изванредан, можемо да претпоставимо да је разлог његовом појављивању на наведеној повељи и даљем успону у друштвеној хијерархији босанске државе, могао бити тај што је био ожењен унуком првог мужа нове босанске краљице.³⁰

Промена на босанском престолу и долазак Стефана Остојића на власт изгледа није много сметала Твртку, и по-

²⁶ ...conte Tuerco Borovinich cum la fraternita..., Š. Ljubić, *Listine o jednošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke republike*, Listine VII, Zagreb 1882, 241, Listine IX, Zagreb 1890, 433.

²⁷ Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 63-64. Пејо Ћошковић сматра на основу овог податка, који подразумева да је Твртко у време издавања повеље био пунолетан, и претпоставке да је Боровина Вукашинић био заробљен почетком 1398. године, да је Твртко рођен у другој половини деведесетих година XIV века. *Истѹо*, 60-61.

²⁸ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 510-511; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма II/2*, 4-5; Пејо Ћошковић сматра да је до овог брака највероватније дошло током 1417. године. Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 67-68.

²⁹ М. Анчић, *Просојографске цртѹице о Хрваѹинићима и Косачама*, Историјски часопис XXXIII (1986), 54; Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 67-68.

³⁰ Р. Ђивковић, *Utjecaj primorskih gradova na ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u 14. i 15. stoljeću*, Tuzla 1986, 28-29; Р. Ћошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 66.

ред његових породичних веза са Остојином удовицом Јеленом.³¹ Разлог томе могла би бити и подршка коју је нови краљ добио од Павловића, који су били рођаци његове мајке Кујаве,³² а којима су и Боровинићи можда били рођаци. Иако није забележен међу сведоцима на повељи од марта 1419. године, кнез Твртко се већ крајем године јавља на повељи којом је нови краљ 4. децембра потврдио Дубровчанима купљени део Конавала.³³

Почетком 1420. године у Босну су провалили Турци, а са њима је дошао и бивши краљ Твртко II, који је брзо осигурао подршку у земљи. Изгледа да је средином године Стефан Остојић и формално свргнут и лишен подршке обласних господара и најистакнутијих великаша. Када су октобра 1420. године Сандаљ Хранић и Радослав Павловић склопили мир, Стефан Остојић је изгубио последње озбиљно упориште у Босни. Знамо да је почетком 1421. године уз њега још увек био Твртко Боровинић који је оштетио дубровачке трговце у Високом, можда управо због њиховог држања према бившем краљу који је, вероватно, умро пре априла 1422. године.³⁴ Подршку коју је пружао Стефану Остојићу, чак и у тренуцима када је било јасно да је изгубио круну, Пејо Ђошковић доводи у везу са местом где је Твртко имао поседе, тј. са Високим које је било и последње упориште свргнутог краља.³⁵

³¹ Стефан Остојић је по доласку на престо покренуо код Дубровчана питање Сланског приморја и Хрвојеве куће са земљиштем које му је даровано за уступање „нових земаља“ за које је сматрао да припадају њему, а не Хрвојевој удовици. Дубровчани овај захтев нису испунили. Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, Sarajevo 1981, 76-77; Дубровчани су фебруара 1399. године војводу Хрвоја примили за свога властелина и даровали му кућу у знак захвалности за добијање „нових земаља“. Хрвоје је добио и посед у „новим земљама“ – део и једну четвртину, који су се налазили у Сланом у XIII десетини. Љ. Стојановић, *Сџаре српске њовеље и њисма III*, 446-447; Ј. Лућић, *Stjecanje, dioba i borba za očuvanje Dubrovačkog primorja 1399-1405*, Arhivski vjesnik XI-XII (1968-1969), 168; А. Kaznačić-Hrdalo, *Dioba i ubikacija dijelova Slanskog primorja u doba pripojenja Dubrovniku 1399*, Anali Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku XVII (1979), 20-22.

³² У извјештају дубровачког посланика, сведока убиства кнеза Павла Раденовића, пише да се краљица боји за своју будућност, јер је рођака кнеза Павла (però chellè parente del conte Polo). М. Пуцић, *Сџоменици Србски I*, XVII; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 151.

³³ Љ. Стојановић, *Сџаре српске њовеље и њисма III*, 554-557, 561.

³⁴ С. Ђирковић, *Историја средњовјековне босанске државе*, 249-250; D. Kovačević-Kojić, *O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu VI (1970-1971), 334, нап. 9; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, 80-81.

³⁵ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 71.

Твртко Боровинић се веома брзо помирио и са новим краљем, иако је и овај, попут свог претходника, неуспешно покушао да од Дубровчана септембра 1421. године узме приходе од куће која је раније припадала херцегу Хрвоју.³⁶ Током фебруара 1423. године Дубровчани су се бавили питањем Хрвојеве оставштине, да би на крају прихватили захтев његових унука Катарине и Доротеје за наслеђем.³⁷ Сачувана су и писма која су Дубровчани наредног месеца послали босанском краљу Твртку II, Катарини, жени Твртка Боровинића, и угарском краљу Жигмунду у којима објашњавају дотадашњу судбину дохотка од Хрвојевих поседа у Дубровнику. Наиме, након смрти херцега Хрвоја приходе је добијала његова удовица Јелена која је постала босанска краљица. Када је она умрла дали су кућу и земљу у најам, јер нису знали где се налазе Балшине две ћерке. Пошто су сазнали да се Катарина налази у кући Твртка Боровинића и пошто су примили Доротејиног посланика, Дубровчани су одлучили да им дају по половину прихода.³⁸

³⁶ P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, 135-136.

³⁷ М. Пуцић, *Споменици Србски I*, XXXI; N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 215, нап. 4; Доротеја се два пута удавала. Најпре за Шимуна Кладушког са којим је имала сина Јована и ћерку Маргариту. Зна се да је Јован имао три сина – Гргура, Мартина и Стефана, а да је Маргарита, која је била удата за Николу Шубића, имала два сина – Георгија и Кристофора. Други пут се удала за Јована Брезовичког. N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 320, J. Мргић-Радојчић, *Доњи краји – крајина средњовековне Босне*, Београд 2002, 110-113; Досадашњи истраживачи су погрешно сматрали да је Доротеја била удата најпре за Иваниша Благајског, а потом за Мартина Франкопана. V. Klaić, *Krčki knezovi Frankopani I*, Zagreb 1901, 233; F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350-1416)*, Zagreb 1902, 21; Д. Ловреновић, *Да ли је Јелена Нелипић била мајка Балше Херцеговића*, *Историјски зборник* 7 (1986), 197; P. Čošković, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 68.

³⁸ Љ. Стојановић, *Старе српске новеле и писма II*, 510-511, Љ. Стојановић, *Старе српске новеле и писма II*, 4-5, J. Gelcich, L. Thallóczy, *Ragusa és Magyarország ősszeküttetéseinek oklveltára*, Budapest 1887, 288-289; Из Хрвојевог писма од 2. априла 1412. године сазнајемо да је на име зајма од 10.000 дуката дао својој жени Јелени град Котор, жупу Врбању, кућу у Дубровнику и све оно што уз кућу иде. Љ. Стојановић, *Старе српске новеле и писма II*, 549-551; Дубровчани су тек априла месеца 1418. године Јелени, тада босанској краљици, одговорили да може уживати кућу коју јој је уступио први муж, тј. Хрвоје. Љ. Стојановић, *Старе српске новеле и писма II*, 551-552; D. Lovrenović, *Jelena Nelipić, splitska vojvoćkinja i bosanska kraljica*, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 20 (1987), 190-191; Јелена је умрла, како стоји у дубровачким папирима од 5. марта 1423. године ab uno anno citra. N. Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XV siècle II*, 215; Интересантно је да се нигде не спомињу поседи које је у „новим земљама” поседовао отац Катарине и Доротеје, Балша. Он је 1402. године добио део и четвртину у VII десетини. J. Лучић, *Stjepanje, dioba i borba za očuvanje Dubrovačkog primorja 1399-1405*, 132-133.

Следећи пут Твртко Боровинић се у изворима помиње у једној фалсификованој повељи Твртка II из октобра 1426. године, која је сачувана у латинском преводу и у препису Ивана Томке Марнавића. Наведен је међу сведоцима као *praefectus seu marescaleus aulicus aulae nostrae princeps Tvardko Bogoniviti-us*.³⁹ Анализом је утврђено да не треба сумњати у време издавања повеље, као ни у њој наведене сведоке. Фалсификатор је највероватније само заменио име дестинатара неким својим измишљеним претком.⁴⁰ Уколико прихватимо ову могућност, сазнајемо да је Твртко у међувремену постао дворски кнез.

Из периода између 1428. и 1430. године сачувано је неколико докумената насталих у преписци Твртка Боровинића и Дубровника. Новембра месеца 1428. године Твртко се у разрешници рачуна свом прокуратору Михочу Растићу издатој у Високом, у вези са дохотком који му је припадао од некадашњих поседа херцега Хрвоја, титулише као кнез босански.⁴¹ Исту титулу носи и у разрешници издатој, такође Михочу Растићу, децембра наредне године. У овом документу Твртко обавештава Дубровчане да је земље на сланомъ и 8 височахъ предао дубровачком грађанину Добрашину Тврдавићу.⁴² Захваљујући томе сазнајемо да је, осим поседа у Сланом, који је представљао наслеђе његове жене, Твртко имао и посед у Високом. Не знамо како је дошао до њега, али претпостављамо да га је могао стећи само на два начина: или га је добио од краља за верну службу или приликом женидбе. То нам истовремено објашњава и његове везе са Високим, које се виде и у дубровачкој грађи. Марта 1430. године кнез босански Твртко је послао слугу Мојана у Дубровник са усменом поруком, по непознатом послу, а већ крајем априла се захваљује на одговору.⁴³

Положај Твртка II погоршао се почетком 1432. године, када је, након сређивања прилика у земљи, почео да води самосталнију политику у односу на Турке и да се приближава Угарској. Турци су стога почели да подржавају Радивоја, сина бившег краља Остоје, који је 1433. године дошао у Босну.

³⁹ F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, Viennae 1858, 329.

⁴⁰ С. Ђирковић, *Историја средњовековне босанске државе*, 376, нап. 1; P. Anđelić, *Originalni dijelovi dviju bosanskih povelja u falzifikatima Ivana Tomke Marnavića*, 353-360.

⁴¹ Љ. Стојановић, *Слуге српске повеље и писма II*, 2, 8.

⁴² *Истѡ*, II/2, 8-9.

⁴³ *Истѡ*, II/2, 9-10.

Твртко II је дошао у сукоб са Сандаљем Хранићем и деспотом Србије Ђурђем Бранковићем, а потом и са Радославом Павловићем. У Босни су га подржавали само Ђурађ Војсалић и Радивојевићи. Кнез босански Твртко Боровинић остао је веран краљу Твртку II и налазимо га као једног од три сведока на повељи издатој у Сутјесци, којом је 2. марта 1433. године краљ Твртко II потврдио мир склопљен октобра претходне године између војводе Радослава и Дубровчана.⁴⁴ Уз краља је био и септембра 1433. године када су се налазили у Високом.⁴⁵ Притиснут са свих страна Твртко II је подршку могао да нађе само у Угарској у коју је био принуђен да се повуче крајем 1434. године, да би се у Босну вратио тек априла 1435. године, пошто је примио вест о смрти Сандаља Хранића. Крајем године морао је по други пут да напусти земљу, и месеца децембра га налазимо у Стоном Београду. Твртко II је на угарском двору боравио и крајем јануара наредне године, где је обећао да ће фрањевце у Босни примити под своју заштиту и помагати им на покрштавању народа у Босни. У краљевој пратњи се налазио и Tvertkone Borovinich, palatino regni nostri Bosnae.⁴⁶ У другој половини 1436. године краљ се вратио у земљу, а са њим и Твртко Боровинић који је крајем октобра месеца исте године у Високом издао разрешницу рачуна Мароју Растићу. Наведена исправа сведочи о његовој новој титули, јер је била упућена Дубровчанима од **тврѣтка боровиника милостию божишмѣ великога кнеза босанскога.**⁴⁷

⁴⁴ Остала два сведока су војвода Петар Клешић и дворски Иваниш Биоханић. Љ. Стојановић, *Споре српске повеље и писма II/1*, 513.

⁴⁵ Десанка Ковачевић-Којић, на основу овог податка, односно одлуке Дубровчана да се одговори на писма босанског краља, кнеза Твртка и дубровачких грађана који се налазе у Високом, сматра да се може претпоставити да је Твртко Боровинић евентуално био кнез Високог, иако напомиње да његова улога у овом граду није јасна. D. Kovačević-Kojić, *O knezovima u gradskim naseljima srednjovjekovne Bosne*, 334, нап. 9; P. Živković, *Tvrtko II Tvrtković*, 167; О начинима на које су Дубровчани ословљавали Твртка погледати: P. Živković, *Utjecaj primorskih gradova na ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u 14. i 15. stoljeću*, 166, нап. 54.

⁴⁶ Поред Твртка Боровинића, уз краља су били и Ђурађ, син Драгића, Владислав, син војводе Павла Клешића и Рестоје из Хливна. E. Fernendžin, *Acta Bosnae, Zagrabiae* 1892, 151; Јелена Мргић-Радојчић сматра да је Твртко Боровинић био римокатолик, као и његова жена Катарина. По њеном мишљењу, то се може посредно утврдити, јер је Твртко обављао високу дворску функцију великог кнеза босанског за време краља Твртка II који је припадао римокатоличкој цркви. J. Мргић-Радојчић, *Доњи краји – крајина средњовековне Босне*, 147.

⁴⁷ Овај докуменат Твртко је послао по дубровачким грађанима Грубачу Јунаковићу, Вокоти Милутиновићу и Милаку Остојићу. Љ. Стојановић, *Споре српске повеље и писма I/2*, 10-11.

Овај документ издат 28. октобра 1436. године представља последње сведочанство о делатности Твртка Боровинића.

Као што смо видели у периоду у којем се јавља као активан у изворима, дакле између 1417. и 1436. године, Твртко Боровинић је у ћирилским документима титулисан као *кнез* (1417, 1419, 1423), *кнез босански* (1428, 1429, 1430, 1433) и *велики кнез босански* (1436). Наведене титуле нам говоре о његовом успону у хијерархији средњовековне босанске државе, али не можемо да одговоримо на питање шта оне представљају и у чему се састоји њихова суштинска разлика. По мишљењу Симе Ђирковића, како латинска повеља Твртка II датира из 1436. године очигледно је да титули „палатин” одговара „велики кнез босански”, а можда само и „кнез босански”, јер с том титулом срећемо 1446. године и Радича Мозолића. Истовремено остаје отворено питање да ли су и други великаши забележени са звањем „кнез босански” дворјани или само властела из Босне.⁴⁸ Иако наведена звања са територијалном одредницом на први поглед подсећају на владарску титулу, Твртко Боровинић није достигао ранг моћних обласних господара. Ове титуле га само укључују у узак круг угледника на државном сабору.⁴⁹

Из извора нам је познато да су Твртко и Катарина имали сина и кћерку – Ивана и Милицу. Иван се у изворима помиње само једном – марта 1447. године, када је писао Дубровчанима и обавестио их је да је послао свога слугу Милорада да прими новац од куће у Дубровнику. Писмо представља и важан извор за утврђивање времена смрти Твртка Боровинића, који се у њему не назива покојним.⁵⁰ На основу тога Пејо Ђошковић сматра да је Твртко Боровинић наведене године био жив, а непомињање у изворима у периоду између 1436. и 1447.

⁴⁸ С. Ђирковић, *Двор и култура у босанској држави*, Работници, Војници, Духовници, Београд 1997, 442-443.

⁴⁹ Р. Михаљчић, *Кнез*, Владарске титуле обласних господара, Сабрана дела VI, Београд 2001, 100; Младен Анчић је описао положај Твртка Боровинића као „негђе између обласног господара и вазала”, М. Анчић, *Просојографске цртице о Хрватинићима и Косачама*, 54, нап. 69.

⁵⁰ Писмо је упућено од стране Ивана, сина Твртка Боровинића. Дубровчани у пропратним белешкама пишу у два маха: Juan, fiol de Tuertcho Borouinich de Bosna i Juan de Tuertcho Borouinich. Као сведоке Иван у писму помиње Ратка Припковића, Ивана Богишића и Милету Радићевића, М. Динић, *Три ћириловска писма из 1447. године*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор књига XV, свеска 1-2 (1935), 167.

године тражи у његовом повлачењу из политичког живота земље, због разлога који су нам непознати.⁵¹ Потребно је ипак напоменути да Иван у писму изричито каже да је послао слугу да дигне новац од кџџе моје. У случају да му је отац био жив претпостављамо да би писмо срочио на други начин.

Међутим, у тражењу времена смрти Твртка Боровинића ишло се и даље. Петар Гаковић је тврдио да је Твртко, заједно с осталом великом властелом, погубљен приликом турског освајања Босне. За ову тврдњу не наводи извор већ само пише да се то може доказати у дубровачким документима.⁵² И Пејо Ђошковић сматра да је Твртко Боровинић умро у време пада Босне или кратко након тога о чему сведочи захтев његове кћерке Милице поднет јуна 1465. године Дубровнику за очевом имовином. Иако пише да се може основано тврдити да његову смрт треба тражити између 1447. и 1465. године напомиње да се у том периоду о Твртку ништа поуздано не зна.⁵³

Подаци о Твртковој кћерци Милици су далеко бројнији у изворној грађи од података о њеном брату Ивану. Први пут се помиње 14. јуна 1465. године када је безуспешно тражила од Дубровчана да јој дају родитељско наслеђе. Следеће године тражила је да јој бар дају помоћ, али је опет била одбијена. Ипак, фебруара 1469. године Дубровчани су јој дали 50 перпера кирије за кућу, у којој је становао син Бенка Растића, а од августа 1471. године давали су јој осим кирије за кућу и половину прихода од поседа у „новим земљама”.⁵⁴ Милица је била удата за хумског властелина Стефана Шимраковића са којим је имала сина Владислава. Касније се као наследници херцега Хрвоја јављају Владислављева жена Анђела и син Павле, као и војвода Петар Павловић.⁵⁵

⁵¹ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 77.

⁵² П. Гаковић, *Пад Босне и његове ђошљедице*, Развитак 2, Бања Лука 1941, 45.

⁵³ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 77-78.

⁵⁴ По мишљењу Ђуре Трухелке и Пеја Ђошковића, радило се о кући у Дубровнику и земљама које је Твртко Боровинић добио као дубровачки племић код деобе Конавала у такозваним „новим земљама” (?). Џ. Трухелка, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, 218-219; Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 78.

⁵⁵ М. Динић, *Хумско-Шребињска властела*, Београд 1967, 37-38; Р. Анђелић, *Srednjovjekovna humska župa Žaba*, *Hercegovina* 3 (1983), 48-49.

О преосталим члановима породице Боровинић скоро да немамо никаквих података. У периоду постојања средњовековне босанске државе јављају се још Остоја, Тврдисав и Вукмир. Сва тројица су носила титулу кнеза и била у служби породице Павловић у чијим повељама се и јављају у својству сведока.

Остоја се јавља као сведок на повељама издатим 1423, 1427, 1432, 1439. и 1442. године.⁵⁶ Како се у списковима сведока јавља испред Тврдисава, претпостављамо да је био старији.

Тврдисав се на повељама као сведок јавља 1423, 1432, 1439. и 1442. године.⁵⁷ Доминик Мандић је погрешно изједначио Тврдисава и Твртка – по њему се кнез Твртко са братом Остојом потписује на повељама Радослава Павловића из 1423. и 1432. године.⁵⁸ Исто су поступили и састављачи регистра збирке повеља Љубомира Стојановића, као и Раде Михаљчић.⁵⁹ Међутим још је Ђура Даничић по нама исправно, тврдио да се ради о две различите особе.⁶⁰ Да је ово мишљење исправно говори и то да је у документима које су издавали босански владари и сам кнез Твртко Боровинић, име увек написано у облику Твртко, док је у исправама Павловића увек написано у облику Тврдисав. Такође, потребно је истаћи да је Тврдисав за разлику од Твртка, увек титулисан само као кнез.

Последњи Боровинић који се јавља као сведок на повељама породице Павловић је Вукмир 1454. године.⁶¹

⁵⁶ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* I/1, 591, 604, 624, 640; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* I/2, 102; У дубровачкој грађи помиње се извесни „Пријеполац, Остоја Боровинић” (?), HAD Test. XIV f. 123’ – Архив Историјског института, исписи Вељана Атанасовског. На основу овог податка не можемо рећи ништа више о поменутој личности. Треба напоменути да се у овој књизи серије Testamēnata налазе документи настали у периоду између 1445. и 1451. године.

⁵⁷ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* I/1, 591, 625, 640; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* I/2, 102; Не знамо зашто га нема међу сведоцима у повељи из 1427. године.

⁵⁸ D. Mandić, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, 337.

⁵⁹ Регистар збирке „Старе српске повеље и писма” Љубомира Стојановића, Београд 1992, 41; Р. Михаљчић, *Кнез, Владарске титуле обласних господара*, Сабрана дела VI, Београд 2001, 100, нап. 54; Р. Михаљчић, *Владарски атрибути „велики”*, Владарске титуле обласних господара, Сабрана дела VI, Београд 2001, 170, нап. 59.

⁶⁰ По Ђури Даничићу ради се о различитим особама, јер је на повељи о миру са Дубровчанима који је склопио Радослав Павловић потписан Тврдисав (1432), а на повељи којом је босански краљ потврдио мир потписан је Твртко (1433). Ђ. Даничић, *Рјечник из књижевних старина српских* I, Београд 1863, 66-67.

⁶¹ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма* I/2, 150.

На основу горе реченог и времена када се поједини Боровинићи јављају у изворима, сматрамо да се може изнети претпоставка да су Твртко (1417-1436), Остоја (1423-1442) и Тврдисав (1423-1442) били синови Боровине Вукашинића, односно да су били браћа.⁶² Како се не помиње у вези са наслеђем херцега Хрвоја, искључена је могућност да је Вукмир био Твртков син, те сматрамо да је вероватно био син Остоје или Тврдисава. Погрешна је претпоставка Симе Ђирковића да му је отац био Боровина Вукашинић,⁶³ јер би се Вукмир онда свакако раније појавио у изворима. Превелик је временски размак између краја XIV века, када је Боровина Вукашинић настрадао или био заробљен у сукобу са Турцима и 15. јула 1454. године када се у повељи браће Павловић, војводе Петра и кнеза Николе, помиње Вукмир.⁶⁴

Падом Босне под турску власт 1463. године са историјске сцене су нестале многе босанске властеоске породице, а међу њима и господари источне Босне Павловићи. Не знамо како су се они и њихова властела понашали приликом наизласка Турака и да ли су пружали отпор. Оно што је сигурно јесте да се после 1463. године Павловићи не помињу као живи. Не треба сумњати да је слична судбина задесила и део потчињене им властеле. Међутим, нису сви настрадали. Припадници појединих породица успели су да побегну испред Турака, попут Владимирића који су се склонили у Задар.⁶⁵ Није био ни мали број појединаца који су се уклопили у нови поредак. Међу њима је било и оних који су напустили веру предака и прихватили веру освајача – ислам, при чему су често задржавали старо презиме.⁶⁶

⁶² На Боровину Вукашинића као родоначелника породице Боровинић указао је Сима Ђирковић, који је сматрао да је он отац Твртков и Вукмиров. М. Орбин, *Краљевство Словена*, 349; За Пеја Ђошковића Остоја и Тврдисав били су млађи сродници кнеза Твртка. Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 63, нап. 26; Јелена Мргић-Радојчић пише да се претпоставља да је Твртко био у блиском сродству са Остојом, Тврдисавом и Вукмиром. Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи краји – крајина средњовековне Босне*, 114.

⁶³ М. Орбин, *Краљевство Словена*, 349.

⁶⁴ Р. Џошковић, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 58, нап. 2.

⁶⁵ М. Ђунјић, *Bosna i Venecija (odnosi u XIV. i XV stoljeću)*, 318.

⁶⁶ Погледати: В. Чубриловић, *Порекло муслиманског њлемства у Босни и Херцеговини*, Југословенски историјски часопис 1 (1935), 368-403; В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu 14-15 (1978), 81-139.

Међу ове последње спада и породица Боровинић чији се исламизовани члан Синан-паша Боровинић јавља крајем XV века. Да су га Дубровчани сматрали потомком средњовековне властелске породице Боровинић, сведочи и податак да су своме посланству које је требало да пође на Порту новембра 1503. године да однесе харач наложили како да се понаша у случају да сретне Синан-пашу, за којег су знали да је кренуо да преузме положај херцеговачког санџак-бега. Требало је да га посланици поздраве и да кажу да им је велика утеха што им он долази у суседство, јер је Дубровник од старина имао добро пријатељство са племенитом кућом Боровинића.⁶⁷ Подаци којима располажемо не омогућавају нам да повежемо Синан-пашу са неким од поменутих чланова породице. Истраживачи га углавном доводе у везу са Твртком Боровинићем, мада за то нема опипљивих доказа. Ђиро Трухелка га је сматрао сином Твртковим, образлажући то чињеницом да Дубровчани његовој кћерци Милици нису безусловно предали очевину, јер је било и пречих баштиника који се нису јавили – а то је, по њему, могао бити само син који се након 30 година појавио као високи турски достојанственик.⁶⁸ Потомком Твртка Боровинића сматрали су га и Сафвет-бег Башагић, Доминик Мандић и Бехија Златар.⁶⁹ Јелена Мргић-Радојчић сматра да би Синан-паша пре могао бити Твртков унук него син, с обзиром на то да их дели временски распон од 60 година.⁷⁰ Пејо Ђошковић је једини изнео другачије мишљење. За њега је вероватније да је Синан-паша био у ближем сродству са кнезовима Остојом и Тврдисавом Боровинићем, на шта би упућивао и тимар Боровић (Боровинић) у селу Селишту.⁷¹

⁶⁷ Синан-паша је одржавао добре односе са Дубровчанима о чему сведоче подаци из архивске грађе. У њима су забележена и имена неколико поклицара које је слао у Дубровник. То су били његов канцелар Вук Баличевић (1504), потом Иван Групковић (1505), слуга Мустафа (1507) и Курт (1512). Ѓ. Трухелка, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, 219-220.

⁶⁸ Ѓ. Трухелка, *Tursko-slovenski spomenici dubrovačke arhive*, 219; Да је Синан-паша син Твртка Боровинића сматрао је и Петар Гаковић, П. Гаковић, *Пад Босне и његове последице*, 45.

⁶⁹ S. Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Zagreb 1931, 68; D. Mandić, *Etnička povijest Bosne i Hercegovine*, 337; B. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 106.

⁷⁰ J. Mrgić-Radojčić, *Доњи крају – крајина средњовековне Босне*, 114.

⁷¹ P. Čošković, *Veliki knez bosanski Tvrtko Borovinić*, 79.

Синан-паша је одрастао и васпитан на султановом двору.⁷² На положају босанског санџак-бега налазио се од 1496. до 1499. године. Априла исте године постављен је за румелијског беглер-бега и тиме стекао титулу паше. На тој дужности остао је до 1503. године. Од новембра 1503. па до краја 1506. године био је херцеговачки санџак-бег, а од краја 1506. до октобра 1513. године смедеревски санџак-бег. Потом се поново вратио на положај босанског санџак-бега и ту остао до 1514. године када је постао анадолијски беглер-бег.⁷³ Учествовао је у боју код Чалдирана 1514. године, а наредне 1515. са Али-бегом Шехсувароглуом победио је Алаудевлеа, емира Дулкадира, који се на наговор мамелучког султана није одазвао позиву султана Селима на рат против шаха Исмаила. За награду је уздигнут до звања великог везира.⁷⁴ Синан-паша је погинуо 22. јануара 1517. године у бици код Риданије близу Каира као главни командант турске војске и велики везир.⁷⁵

Осим војном и политичком, Синан-паша се истицао и градитељском делатношћу. У Мостару је, док се налазио на положају херцеговачког санџак-бега, преправио једну старију грађевину коју је подигао један од његових претходника на том положају Синан-бег, у џамију, уз коју је подигао и хамам. На џамији је стајао натпис на основу којег се видело да је изграђена 1507/1508. године.⁷⁶

Током прве две деценије XVI века помињу се још три исламизована члана породице Боровинић. Први међу њима је Касум-бег Боровинић који се помиње децембра 1503. године

⁷² Пуно име Синан-паше било је Синанудин Јусуф-паша. Пошто је био ушкопљен често је називан и „Хадим”. Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

⁷³ S. Vašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, 68; B. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 106; Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

⁷⁴ Р. Самарџић, *Сулејман и Рокселана*, Београд 1987, 240; По Хазиму Шабановићу Синан је постао велики везир за време битке код Чалдирана августа 1514. године. Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

⁷⁵ Г. Елезовић, *Турски сјоменици I*, Београд 1940, 977; По погибији Синан-паше султан је наводно рекао: „Египат освојих Синана изгубих, зар се са Синаном може испоредити једна покрајина”, S. Vašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, 68; Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

⁷⁶ Хамам је срушен 1896. године, а џамија 30. децембра 1949. године. Н. Handedić, *Kulturno-istoriski spomenici u Mostaru iz turskog doba*, Prilozi za orijentalnu filologiju X-XI (1960-61), 155; Е. Ćelebi, *Putopis*, 472-473, нап. 51.

и за кога Марио Санудо пише да је био зет Ахмет-паше (Cas-sum-beg Borovinich zenero di Achmet Bassa).⁷⁷ На жалост, наша знања о породичним приликама Ахмет-паше Херцеговића су недовољна да бисмо могли да проверимо овај податак.⁷⁸

У дефтеру за херцеговачки санџак из 1519. године уписани су зијамети „славног” Ферид-бега Боровинића и сина му Бајезида. Бехија Златар је доста опрезно претпоставила могућност да је Ферид-бег био Синан-пашин син, али при томе треба напоменути да јој није било познато постојање Касум-бега.⁷⁹ Подаци из 1519. године су последњи у којима се помињу чланови породице Боровинић.

Делатност породице Боровинић у историјским изворима можемо да пратимо у временском распону од око тринаест деценија. Нажалост, многа питања везана за њу остала су нерасветљена. Подаци који су нам познати пре свега се односе на два најистакнутија члана породице, Твртка и Синан-пашу, који су живели и делали у различитим временима и околностима. Док је Твртко био блиски сарадник босанских краљева и хришћанин, Синан-паша је био високи турски достојанственик и муслиман. Судбина Боровинића, чији се родоначелник борио против Турака на Косову, а један од његових потомака постао велики везир, показује сву сложеност процеса који су се одвијали на просторима не само источне Босне већ и далеко шире. Боровинићи, односно поједини њихови чланови су само једна од многих породица које су покушале да опстану тако што су се прилагодили новим околностима. Ступивши у службу Турака и заменивши хришћанство исламом, успели су не само да преживе нестанак средњовековне босанске државе него и да досегну високе положаје у Турском Царству. Захваљујући томе опстали су све до краја друге деценије XVI века када им се губи сваки траг.

⁷⁷ M. Sanudo, *Rapporti della republica Veneta coi Slavi Meridionali*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku VI (1863), 262.

⁷⁸ О деци и зетовима Ахмет-паше Херцеговића погледати: В. Атанасовски, *Пад Херцеговине*, Београд 1979, 216-217, нап. 175.

⁷⁹ В. Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, 107.

В. Скарин, Стара босанска властела у данашњој топонимистици, Гласник Географског друштва 7-8 (1922), 131.

SRĐAN RUDIĆ

BOROVINIĆI – THE ARISTOCRATIC FAMILY
FROM THE EASTERN BOSNIA*Summary*

On the basis of literature and published sources, in this paper the author has shown the role and importance of the feudal family Borovinić from eastern Bosnia, i.e. of some of its members in time and place where they lived and acted. The activities of the Borovinić family could be followed through the historical documents for some 13 decades. It is supposed that they came from the village bearing the same name nearby Foča. We do not have enough information at our disposal to determine precisely its origin. We suppose that the founder of the family is one Borovina Vukašinić, about whom exists one information dated from the beginning of the XV century, on the basis of which we know that he was captured by the Turks. Mentions of his descendants could be found in the documents only at the end of the second decade of the XV century. The most famous among them was Tvrtko, being in service of the Bosnian kings and having high position in the social hierarchy of the medieval Bosnian state. He hold the titles of *knez*, *Bosnian knez* and *great Bosnian knez*. He made such a success thanks to his marriage with Katarina, the granddaughter of *herceg* Hrvoje, with whom he had son Ivan and daughter Milica. Through his wife, he inherited portion of property of *herceg* Hrvoje on the territory of Dubrovnik. He also had a domain in Visoko, often mentioned in the documents. The other three Borovinić from period of existence of the medieval Bosnian state are *knezs* Ostoja, Tvrdisav and Vukmir, all three in service of the Pavlović family, in whose charters they were mentioned as witnesses. It is possible to reconstruct just partially the fate of the Borovinić family after the fall of the medieval Bosnian state. A part of family adapted to the new circumstances and accepted a new faith. The first known member of the Borovinić family who converted into the Islam was Sinan-pasha, mentioned at the end of the XV century. He achieved high positions in the Turkish state administration, to became *grand vezir* at the end. Beside him, during first two decades of the XVI century Kasum-bey, Ferid-bey and Bayezid were mentioned.